

Del bitllet a bizum: l'empenta intergeneracional de la pandèmia als mitjans de pagament digitals

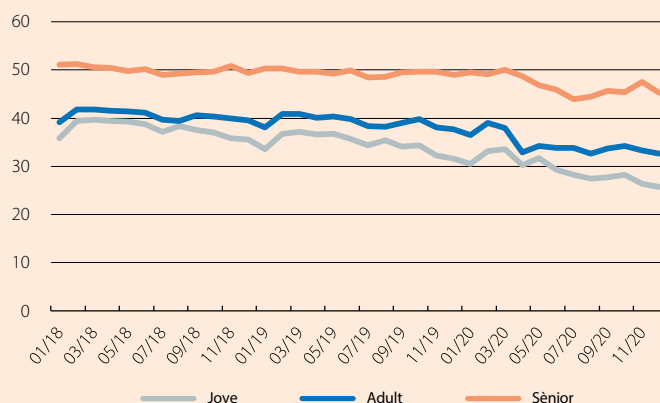
Aviat podrem tornar a sortir a sopar a un restaurant amb els amics, com abans. Després de gaudir del retrobament, del menjar i de la companyia, arribarà el moment de pagar el compte. Sense pensar-ho massa, el més probable és que el dividim i que cadascú pagui la seva part amb la targeta o amb el mòbil o que una persona es faci càrrec del total i que la resta *li faci un bizum* immediatament després. Aquesta situació, que ara ens sembla tan natural, no ho era uns pocs anys enrere, quan el més probable és que cadascú hauria pagat la seva part en efectiu. L'ús del telèfon intel·ligent per pagar el compte d'un restaurant o per repartir-lo entre els amics és el resultat de l'expansió dels avanços tecnològics, que, entre moltes altres transformacions, facilita el mitjà de pagament digital en lloc de l'efectiu.¹ En els 20 últims anys, l'ús dels mitjans de pagament digitals ha augmentat de forma ininterrompuda a Espanya. Les compres amb targeta a Espanya han passat de prop de 1.000 milions d'operacions al començament dels anys 2000 a més de 4.500 milions el 2019.² Durant aquest mateix període de temps, la retirada de diners en efectiu s'ha mantingut estable al voltant dels 900 milions d'operacions a l'any. Però totes les generacions se sumen a aquesta transició a la mateixa velocitat? En aquest article analitzarem com els joves, els adults i els sèniors³ estan passant del pagament en efectiu al pagament digital, a partir de les dades de pagaments amb targeta, de les retirades d'efectiu i de l'ús de bizum de 13,4 milions de clients de CaixaBank, completament anonimitzats. En particular, ens centrarem en com la pandèmia que patim pot ser un revulsiu que relegui a un segon pla els diners en efectiu en el món postCOVID i en si aquest revulsiu arribarà a totes les generacions.

La reducció de l'ús d'efectiu dels últims anys es va intensificar durant la pandèmia

Segons les nostres dades, el 2019 (un món pre-pandèmia), els sèniors van retirar el mateix volum de diners en efectiu que el que van destinar a comprar amb targeta, mentre que la despesa amb targeta dels adults i dels joves ja se situava el 30% i el 40%, respectivament, per damunt de l'efectiu que van retirar. Aquest major ús de l'efectiu dels més grans en relació amb les generacions més joves s'ha observat en nombrosos països i és degut, en bona part, a una persistència d'hàbits.⁴ No obstant això, totes les generacions estan reduint l'ús de l'efectiu i augmentant les compres amb targeta, tendència que la pandèmia va accelerar de manera significativa (vegeu el primer gràfic).⁵

L'ús de l'efectiu durant els primers mesos de la pandèmia es va reduir de manera molt intensa en totes les generacions. A l'abril (vegeu el segon gràfic), els sèniors van retirar, de mitjana, el 40% menys d'efectiu que en el mateix mes de l'any anterior; els adults, el 46% menys, i els joves, el 51% menys. No obstant això, a partir del juny, els més grans van tornar ràpidament a retirar el mateix volum d'efectiu que un any abans (o només lleugerament per sota). En canvi, aquesta recuperació va ser només parcial per als adults i per als joves: el menor ús de l'efectiu es va mantenir al llarg de la segona meitat del 2020 (entre el juny i el desembre, van retirar, de mitjana, al voltant del 15% i del 22% menys d'efectiu que un any enrere, respectivament), la qual cosa podria indicar un canvi que podria persistir en el món postpandèmia. Així, amb la crisi sanitària s'hauria accelerat no solament la transició cap a l'e-commerce (com s'analitza a l'article anterior), sinó també cap a un major ús dels pagaments amb mitjans digitals.

Espanya: retirades d'efectiu de cada generació
(% de la despesa total en targetes)

Nota: Volum d'efectiu retirat amb targeta en relació amb el volum total de les compres amb targetes i de les retirades d'efectiu de cada generació.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades internes.

1. Per a més informació sobre l'evolució de l'ús dels diners, vegeu el Dossier «Els diners: passat, present i futur», a l'IM05/2018.

2. Banc d'Espanya (2021), Estadísticas sobre tarjetas de pago (<https://www.bde.es/f/webbde/SPA/sispago/ficheros/es/estadisticas.pdf>).

3. Cada generació està classificada de la següent manera: jove (de 18 a 29 anys), adult (de 30 a 64 anys) i sènior (de 65 anys endavant).

4. Vegeu Bagnall, J. et al. (2014), «Consumer cash usage: a cross-country comparison with payment diary survey data», ECB Working Papers, núm. 1.685.

5. Aquest resultat també ha estat trobat en altres estudis. Vegeu, per exemple, «The paradox of banknotes: understanding the demand for cash beyond transactional use», al Butlletí Econòmic del BCE 2/2021.

L'ús de bizum com a mitjà de pagament augmenta de forma exponencial

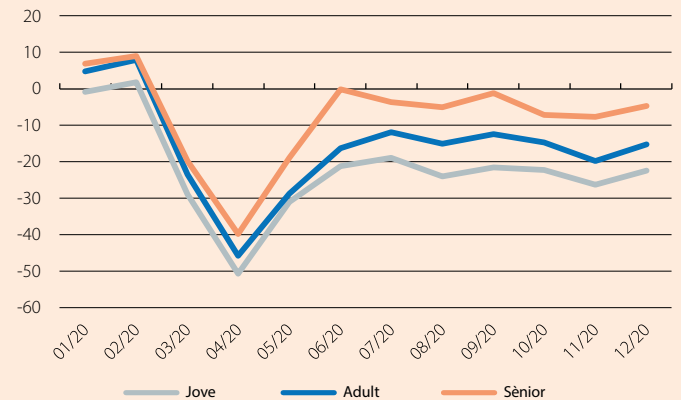
Un dels mitjans de pagament electrònic que ha vist augmentar de forma exponencial el seu ús a Espanya ha estat bizum. Bizum és una solució de pagament per mòbil de la banca espanyola que permet enviar i rebre diners només amb el número de telèfon mòbil de l'altra persona. El seu ús ja estava creixent ràpidament abans, però la pandèmia el va accelerar, en particular entre els joves i els adults (vegeu el tercer gràfic). Al desembre del 2020, els joves ja usaven bizum per a l'11,6% de les despeses (concepte que inclou les compres pagades amb targeta, les retirades d'efectiu en caixers i els pagaments realitzats amb bizum), 7,5 p. p. més que al desembre del 2019. Per la seva banda, els adults n'havien augmentat l'ús fins al 4,5% del total de les despeses (un any abans era de l'1,0%). Els sèniors també es van sumar a la tendència, però van més endarrerits: al desembre del 2020, van realitzar l'1,4% del total de les despeses a través de l'aplicació (xifra que cal comparar amb el 0,2% d'un any abans).

En definitiva, els resultats de la nostra anàlisi mostren que totes les generacions utilitzen més mitjans de pagament digitals i amb més freqüència, tot i que ho fan a un ritme diferent. Els joves tenen el mòbil llest a la butxaca com un mitjà de pagament habitual, mentre que els adults treuen la targeta de la cartera. Fins i tot els sèniors també augmenten l'ús de pagaments digitals, tot i que l'acceleració en l'adopció no ha estat tan marcada com en els altres grups d'edat. Aquests resultats, en conjunt, són encoratjadors en un context en què els bancs centrals –entre ells el BCE– estan analitzant els pros i els contras de les monedes digitals i el seu disseny òptim.⁶ La creació d'una moneda digital comporta múltiples reptes, com qüestions de privacitat o un potencial impacte sobre l'estabilitat financera en funció de com es dissenyi. L'evidència mostrada en aquest article també subratlla la importància de concebre la moneda digital com una opció que pot servir per complementar l'efectiu i altres instruments de pagament, però no per reemplaçar-los.

Josep Mestres Domènech i Eduard Llorens i Jimeno

Espanya: retirades d'efectiu de cada generació durant la pandèmia *

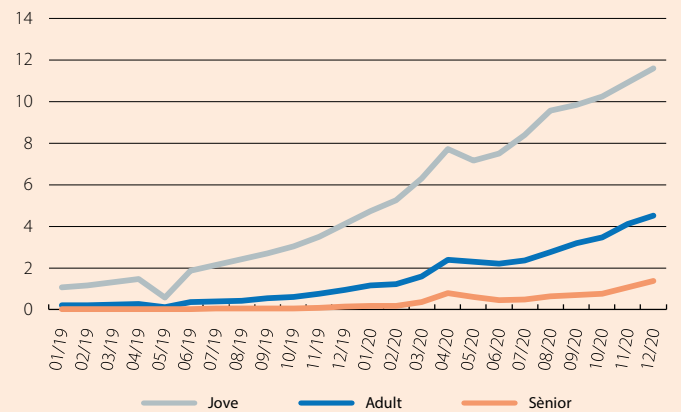
Variació interanual (%)

Nota: * Volum mitjà d'efectiu retirat en caixers automàtics per les persones de cada generació.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades internes.

Espanya: ús de bizum per generació *

(% de la despesa total)

Nota: * El volum total inclou la suma de les compres pagades amb targetes, les retirades d'efectiu en caixers i els pagaments realitzats amb bizum.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades internes.

6. Per a més detalls, vegeu l'article «[Bancs centrals i monedes digitals: un repte majúscul i no exempt de dificultats](#)», al Dossier de l'IM04/2021.